

КЛЮЧОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ НОВОГО ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ З ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИЙНОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

1. Бюро економічної безпеки є державним правоохоронним органом на який покладається завдання із: протидії поширенню кримінальних загроз у сфері економіки; запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів у сфері економіки, що створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

2. Незалежність нового органу досягається його:

- рівновіддаленістю від усіх органів влади;
- законодавчим закріпленням рівня грошового забезпечення працівників;
- автономністю в питаннях досудового розслідування, а саме закріплення

принципу щодо комплексного забезпечення процесу розслідування уповноваженим органом, тобто той орган, який проводить розслідування повинен забезпечувати проведення усього комплексу слідчих дій (негласних слідчих (розшукових) дій) власними силами, а також в межах оперативно-розшукових справ усього комплексу оперативно-технічних заходів, в іншому випадку виникають ризики визнання судами доказів не належними та не допустимими та виникненню конфлікту інтересів між правоохоронними органами під час реалізації покладених функцій. (Звіт міжнародних аудиторів щодо результатів діяльності НАБУ, досвід європейських країн).

3. З метою мінімізації ризиків тиску на бізнес зі створенням нового органу необхідно передбачити:

- внести зміни до спеціальних законів "Про СБУ", "Про Національну поліцію", з прибиранням функцій боротьби з економічними злочинами та внесенням змін до ПК щодо ліквідації податкової міліції;

- визначити виключну підслідність за новим Органом;

- визначити чіткі строки для прокурора щодо визначення підслідності за новим органом, у разі отримання заяв та повідомлень про злочин іншим правоохоронним органом;

4. Система відбору кандидатів на посади до Органу повинна здійснюватиметься конкурсною комісією.

5. Максимальна чисельність нового Органу повинна складати до 4 тис. осіб з правом її збільшувати у разі підвищення загроз економічної безпеки (на сьогодні сумарна кількість осіб задіяних у системі протидії кримінальним загрозам у сфері економіки складає близько 13,5 тис осіб і це без врахування слідчих національної поліції та СБУ, які задіяні у цьому процесі та обслуговуючого персоналу);

6. Незалежність Директора нового органу забезпечується законодавчо визначеною процедурою призначення та звільнення за узгодженою позицією Президента України та Верховною радою, за чітко визначеними підставами, за результатами щорічного звіту.

7. Законодавством повинно бути передбачено права Органу на формування власних та отримання доступу до інформаційних масивів інших державних органів з метою їх аналізу, онлайн-моніторингу ризиків та загроз та забезпечення аналітичним продуктом органів досудового розслідування, формування рекомендацій для органів влади.

8. Формування процесу досудового розслідування повинна базуватиметься на ILP моделі (Intelligence Led Policing), тобто керована розвідувальною

аналітикою. В основу процесу формування управлінських рішень повинна бути покладена система аналізу ризиків та загроз. Це забезпечується створенням в структурі Органу відповідного Big Data-центру;

9. Система законодавчого врегулювання інституціонального забезпечення діяльності нового органу повинна охоплювати:

1. Безпековий блок (стратегічний рівень), визначення інструментів для подолання системних явищ, як-от:

- побудова системи управління ризиками;
- визначення рівня загроз та інструментів реагування;
- побудова стратегічного менеджменту.

2. Правоохоронний блок (тактичний та операційний рівень), спрямований на окреслення повноважень як органу досудового розслідування та суб'єкта оперативно-розшукової діяльності (кримінальної розвідки) в реагуванні на конкретні протиправні прояви тобто:

– встановлення ризик-орієнтовного підходу щодо початку кримінального переслідування з метою виваженості процесуальних рішень щодо початку або закриття кримінальних проваджень (проведення слідчих розшукових дій);

– запровадження електронного кримінального провадження;

– уможливлення використання кримінального аналізу та аналізу ризиків у правоохоронній діяльності. Застосування у новому органі потужної аналітичної складової забезпечується не тільки наданням йому доступу до усіх державних інформаційних баз даних, а перш за все визначенням статусу аналітика та аналітичного продукту, як результату аналітичної діяльності, а також юстованою методологією проведення кримінального аналізу та аналізу ризиків і загроз.

10. Модель боротьби з кримінальними проявами передбачає:

а. *Боротьбу з системними кримінальними проявами у сфері економіки шляхом:*

– підготовки рекомендацій органам влади з усунення фінансового та правового підґрунтя щодо існування системних кримінальних схем;

– руйнування кримінальних бізнес-моделей вчинення злочинів та кримінальної інфраструктури, що їх обслуговує;

– виявлення, розслідування злочинів та притягнення до відповідальності членів організованих злочинних угруповань, причетних до функціонування галузевих, міжгалузевих та транснаціональних кримінальних схем.

б. *Запровадження інститутів з особливого порядку кримінального переслідування у разі відмови особи від подальшого вчинення фінансових злочинів, відшкодування спричинених збитків та стимулюванням добровільної сплати податків та оптимізація процедур досудового та судового розслідувань, визначення достатності й допустимості доказів, враховуючи європейські новації тощо;*

в. *Боротьба з несистемними злочинами у сфері економіки буде здійснюватися тільки на другому етапі реформування Органу. Поетапне розширення підслідності відбуватиметься наступним чином. I-й етап передбачає концентрацію уваги на системних злочинах (2-3 роки). На II-му етапі передбачено поступове розширення підслідності іншими злочинами у сфері господарської діяльності – але тільки у разі запровадження спрощеної системи досудового розслідування, а також набуття співробітниками нового органу досвіду з виявлення та розслідування злочинів за ІЛР моделлю.*

11. Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Органу, які повинні мати базову вищу освіту, здійснюватиметься у Центрі компетенцій (тренінговому центрі). Учбовий процес при цьому максимально інтегрується у практичну діяльність: на початковому етапі - за сприяння західних експертів, з поступовою їх заміною власними спеціалістами. Навчання провадитиметься у вигляді тренінгів, з використанням кейс-методів для вирішення типових ситуаційних завдань, наступною екзаменацією та отриманням права здійснювати окремі види діяльності, окреслені компетенцією штатної посади.

12. Орган повинен структурно охоплюватиме розвідувально-аналітичний, слідчо-оперативний блоки (детективи, оперативно-пошукові та оперативно-технічні підрозділи, кримінальну розвідку), підрозділи власної та кібербезпеки, підрозділи фізичного захисту, експертний підрозділ.

13. Орган повинен базуватиметься на дворівневій системі управління (центральний апарат та територіальні органи).

14. Створення Органу передбачатиме зміну підходів та надання нового змісту кримінальній розвідці, поєднуючи її з кримінальним аналізом. Це дозволить отримувати інформацію та сліди злочинів з джерел, до яких нема вільного доступу чи відсутня можливість отримати такий доступ у гласний спосіб.

15. Пріоритетність проведення фінансових розслідувань як форми розшуку та повернення активів, придбаних на засоби кримінального походження та доходів, одержаних злочинним шляхом. З цією метою врегулювати питання щодо використання так званих судових фондів (Litigation Funds), які розробляють стратегію та тактику необхідних юридичних механізмів, самостійно залучають юридичні компанії у потрібних іноземних юрисдикціях, а також інвестують власні кошти в перспективні справи з повернення злочинно здобутих активів, а прибуток отримують як частку від фактично повернутих потерпілому (у даному випадку – державі) коштів

16. Орган створюватиметься як новий наділений виключною компетенцією боротьби з економічними злочинами. Його створення супроводжується процесами ліквідації податкової міліції, а також обмеженням компетенцій Національної поліції МВС України та СБУ в питаннях боротьби зі злочинами у сфері економіки. Він створюватиметься для досягнення контрольованої криміногенної ситуації в економіці.

17. Зі створенням Органу передаватиметься запровадження дієвих механізмів кооперації між правоохоронними органами де кожний правоохоронний орган розглядатиметься як функціональний інструмент загальної системи протидії системним кримінальним проявам, з координуючою структурою (Фьюжн-центрів, Центрів обміну інформацією), сформованою за принципом «єдиної вежі»;

18. Розробка стратегій протидії системним кримінальним явищам та руйнування кримінальних-бізнес-моделей повинно відбуватися на стратегічних сесіях, організованих за принципами та правилами фасилітації;